

תוכן עניינים

מבוא- עמ' 3

1. סקירת ספרות- עמ' 4
 - 1.1 היקף התופעה- עמ' 4
 - 1.2 תיאוריית ההתקשרות- עמ' 5
 - 1.3 תיאוריית ההעברה הבין-דורית- עמ' 6
 - 1.4 אלימות במשפחה- עמ' 6
 - 1.4.1 התקשרות ואלימות במשפחה- עמ' 7
 - 1.4.2 העברה בין דורית ואלימות במשפחה- עמ' 8
2. בדיקת שדה- עמ' 10
 - 2.1 שיטת המחקר- עמ' 10
 - 2.2 משתתפי המחקר- עמ' 10
 - 2.3 כלי המחקר- עמ' 11
 - 2.4 ניתוח הנתונים- עמ' 11
3. ממצאים- עמ' 14
 - 3.1 סגנון התקשרות והשפעתו- עמ' 14
 - 3.2 אלימות במשפחת המוצא והעברתה- עמ' 15
 - 3.3 תפישת בן הזוג והזוגיות- עמ' 16
 - 3.4 היחסים עם הילדים- עמ' 18
 - 3.5 תפישת הטיפול- עמ' 19
4. דיון אינטגרטיבי- עמ' 21
 - רשימת מקורות- עמ' 25
 - נספחים- עמ' 28

מבוא

מחקרים רבים לאורך השנים מבקשים לעמוד על התופעה הקשה של אלימות במשפחה ולעמוד על מאפייניה והגורמים האפשריים לה. התופעה, מהווה כר פורה למחקרים שכן היא מציבה בפני החברה דיסוננס קשה לעיכול של דפוסי פגיעה בקרובים לנו מכל, במשפחתנו. באופן אישי, נושא זה מעלה גם בי עניין רב ודווקא בהיותה של התופעה כה רחוקה מעולמי האישי היא מעלה בי תהיות רבות ורצון לעמוד על מאפייניה ובמיוחד לנסות ולבחון את הגורמים העשויים לנבא דפוסי אלימות במשפחה, ועל ידי כך, אולי גם להצליח למנוע אותם.

עבודה זו מבקשת לבחון את הקשר בין דפוסי האלימות במשפחה בילדות לבין דפוסי האלימות במשפחה בבגרות, כלומר לעמוד על האופן בו באה לידי ביטוי האלימות במשפחה בהעברה בין דורית. שאלת המחקר הניצבת במרכזו של המחקר מבקשת לבדוק: **האם קיימת העברה בין דורית בדפוסי האלימות במשפחה?** קיימות מספר מסגרות תיאורטיות המנסות להבין את הקשר בין חשיפה בילדות לאלימות במשפחה המוצא לבין אלימות במשפחה בבגרות. על פי **תיאוריות של העברה בין-דורית** שהפרט אינו יכול "לצאת" מחוויות משפחת המוצא ללא רמה כלשהיא של עניינים רגשיים לא פתורים שעוצבו בעבר (Framo, 1990). כך, אלימות פיזית ונפשית במשפחת המוצא הם גורם סיכון עיקרי להתפתחות מצבי מצוקה בדור הבא, בכך שהם יוצרים "מודל עבודה פנימי" שבו אחרים נתפסים כאלו שיפגעו פיזית ונפשית.

"מודל עבודה פנימי זה" יידון גם במסגרתה של **תיאוריית ההתקשרות** על פיה סגנון ההתקשרות של תינוק-ילד ממשיך לשחק תפקיד חשוב בהתפתחות האנושית "מהעריסה ועד לקבר" ואיכות הקשר בילדות מתקשרת לתבניות של יחסים בהמשך החיים, כאשר דרך התפתחות היחסים הבין-אישיים הראשוניים יתהווה עולמו הפנימי של האדם שישפיע על תפיסת עולמו, היחסים שהוא יוצר ועל תפיסתו העצמית. לפיכך, חוויות ההתקשרות שחוו ההורים, והמשמעות שהם נותנים להתנסויותיהם כילדים מהווים פילטר שדרכו הורים מסגלים לעצמם סגנון הורי המשפיע על היענותם לאפיונים של ילדם ולהתנהגותו וכן על דפוסי האלימות שלהם (Ainsworth & Bowlby, 1991). באופן זה, גם חוקרים שעסקו באופן בו משפיעה תיאוריית ההתקשרות על אלימות במשפחה (מיקולינסר ורום, 2010) מדגימים כיצד פרטים בכלי התקשרות נמנעת או חרדה נטו יותר לאלימות במשפחה.

אני מאמינה כי הבנה של הסיבות האפשריות לאלימות במשפחה יאפשר לי, באופן אישי, כמי שעובדת עם מטופלים רבים אשר סבלו או סובלים מאלימות במשפחה, להבין יותר את מצבם. עיגונם של המקרים הכה אישיים וקשים שאני נתקלת בהם בספרות מחקרית נרחבת יעשיר רבות את עבודתי ויקדם אותי, ובתקווה,

גם את מטופליי. מחקר זה אשר יעמוד על הסיבות האפשריות לאלימות במשפחה וזיקתם להעברה בין דורית ישפוך אור נוסף על הידע התיאורטי הקיים בתחום ובהיבט הפרקטי יאפשר לעוסקים בתחום ולמי שנתקלים בנושא קשה זה להבינו יותר ואולי למצוא דרכים מיטביות להתמודדות עם המקרים בהצלחה.

1. סקירת ספרות

1.1 היקף התופעה

דו"ח הוועדה לטיפול בתופעת האלימות במשפחה (רוזנבאום ומנגן-אלמליח, 2016) סקר מחקרים וסקרים שונים שנערכו בשנים האחרונות במטרה ולנסות לעמוד על היקפיה של תופעת האלימות במשפחה בישראל. הדו"ח מדגים כי מנתוני משרד הבריאות שנאספו בשנים 2007-2014 תועדו בבתי החולים 3,853 מקרים במוצע של אלימות במשפחה. ממצאי סקר זה מדגימים כי הורים (29%) מהווים גורם ניכר לפגיעות המאותרות בבתי החולים וכך גם פגיעות שנעשו על ידי בני זוג האחראיים לכך - 23% מהפגיעות שזוהו. נתוני משרד הרווחה והשירותים החברתיים, שגם נבחנו בדו"ח הוועדה (רוזנבאום ומנגן-אלמליח, 2016) עולה כי בין השנים 2007-2014 נרשמו במשרד הרווחה כ- 44,600 מקרים של אלימות במשפחה. נתוני משטרת ישראל, הינם נתונים נוספים המוצגים בדו"ח והם מתייחסים לתלונות שהוגשו בגין אלימות במשפחה. נתונים אלה מצביעים על כ- 40,000 פגיעות אלימות במשפחה ומתוכן כ- 7,200 פגיעות מין בשנת 2014 בלבד. דו"ח זה מדגים כיצד הנונים שנאספו בישראל דומים לנתונים שעלו ממדינות נוספות בעולם כמו בריטניה, וכן דומים לנתונים של האיחוד האירופאי ושל ארגון הבריאות העולמי. על פי דו"ח מדד האלימות השנתי שמפרסם ארגון "ויצו" (2017) - בישראל חיות כ-200,000 נשים מוכות וחצי מיליון ילדים שעדים לאלימות. בשנת 2017, 17 נשים נרצחו על רקע אלימות במשפחה, למעלה מ-12,000 נשים נפגעות אלימות טופלו ברשויות ובמקלטים, חצי מיליון ילדים חשופים לאלימות ופחות מחצי אחוז מהם מטופלים.

נתונים נוספים המאפשרים לעמוד על היקף התופעה של אלימות במשפחה ניתן לאתר בדו"ח המסכם לאלימות במשפחה של הכנסת משנת 2015 (רוזנבאום ומנגן-אלמליח, 2015). דו"ח זה מלמד על סקרים שונים שנערכו במטרה לעמוד על היקף התופעה בישראל. כך, מציג הדו"ח כיצד בסקר שנערך על ידי המשרד לביטחון פנים בקרב בני נוער בני 12-18 במטרה לבחון את חשיפתם ומעורבותם של בני הנוער באירועי אלימות. ממצאי הסקר מלמדים כי בשנת 2015 מחצית מהמשיבים היו חשופים לאירועי אלימות בביתם במהלך השנה, ו- 6% מהמשיבים נפגעו בעצמם פגיעה פיזית על ידי מבוגר במשפחתם. סקר נוסף שמציג הדו"ח הינו סקר של המרכז לחקר החברה באוניברסיטת חיפה ומשרד החינוך שבחנו את היקף תופעת ההתעללות והפגיעה בילדים בקרב כ-10,500 ילדים ובני נוער יהודים וערבים. ממצאי הסקר מלמדים כי 17.6% מהנשאלים דיווחו על פגיעה מינית ומתוכם כמעט שליש מהפגיעות המיניות בתוך המשפחה, במגזר